

SŁOWO PARAFIALNE

Parafii Ewangelicko-Luterańskiej we Wrocławiu

Nr 99/X/2016

1

Słowo
Duszpasterza

4

Jubileusz biskupa
Ryszarda Bogusza

9

Spotkanie
Chrześcijan 2016

18

Zaproszenie na
Kirchentag 2017

Zapraszamy na zakupy...

- literatura ewangelicka i ekumeniczna
- książki dla dzieci
- plany, mapy, przewodniki
- bogato ilustrowane albumy o Wrocławiu
- pomysły na prezenty: książki, paczki upominkowe
- słodycze z podwrocławskiej manufaktury
- ręcznie szyte maskotki
- ceramika: misy, patery, anioły
- biżuteria

... na zwiedzanie...

- Ewangelickiego Kościoła Opatrzności Bożej
- Dzielnicy Wzajemnego Szacunku Czterech Wyznań

... do zadawania pytań o...

- zasady ewangelicyzmu
- funkcjonowanie Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce

bp Ryszard Bogusz

Pamiętajcie!

Gdy zbliża się przełom października i listopada, sięgamy pamięcią do wydarzeń, które przed 499 laty sprawiły duże zamieszanie w ówczesnym Kościele. Wtedy to Marcin Luter ogłosił swoich 95 tez, w których wystąpił przeciwko nadużyciom odpustowym, najpierw w kazaniach, a gdy to nie pomagało – napisał owe tezy i zwyczajem akademickim przybił je na drzwiach kościoła zamkowego w Wittenberdze. Tym samym wezwał uczonych teologów do dysputy na temat wartości odpustów.

Tezy te nie były w zamierzeniu Lutra zwrócone przeciwko Kościołowi. Przeciwnie, myślał on, że występując jako wierny i oddany syn Kościoła, staje w jego obronie

przed nadużyciami. Tymczasem wbrew jego zamierzeniu tezami zainteresowali się nie tylko uczeni, lecz także szlachta, mieszczaństwo i prosty lud.

Reforma Kościoła zataczała szerokie kręgi w całej Europie. Słowo Boże zdobywało coraz to nowe serca w Anglii, Danii, Norwegii, Szwecji czy we Francji. Także w Polsce Reformacja zyskała wielu zwolenników, gdzie przyłączyły się do niej w znacznej mierze szlachta, mieszczaństwo i pewna liczba duchownych.

Pamiętajcie! Pamiętajcie o tych, którzy pragnęli powrotu do żywej Ewangelii, którzy w Jezusie Chrystusie widzieli Głowę i Przewodnika Kościoła, którzy z wiarą opowiadali

o Nim i którzy nauczali o łasce, dzięki której zostaliśmy usprawiedliwieni.

Pamięć, jak czytamy w encyklopedii, to jedna z naczelnych funkcji ludzkiego umysłu, zdolność do przechowywania, magazynowania i odtwarzania informacji o różnych doświadczeniach. Nie zapominajmy więc o tym, czyimi spadkobiercami jesteśmy, jakie dzięki nim reprezentujemy wartości i bądźmy dumni z tego, że jesteśmy ewangelikami. I bądźmy nimi nie tylko z nazwy!

Pamiętajcie na wodzów waszych, którzy wam głosili Słowo Boże, a rozpatrując koniec ich życia, naśladowujcie wiarę ich. Hebr. 13,7

Obecny czas jesieni, gdy przyroda kładzie się do snu, pobudza naszą pamięć o tych, którzy od nas odeszli. Śmierć i grób kładą kres naszej ziemskiej pielgrzymce. Stając nad grobami naszych bliskich wspominamy czas, gdy byli jeszcze z nami. Przypominamy sobie matczyne serce, które z miłością tuliło nas do siebie, ojcowską dłoń, która strzegła nas od złego, ale i karciła, wspominamy ukochanego męża lub żonę albo może i dziecko, które przedwcześnie zmarło. Kładziemy kwiaty na grobach, zapalamy znicze i z refleksją nad przeszłością idziemy dalej przez życie. Czymże byłoby ono bez pamięci, czym byłoby bez wspomnień wspólnie przeżytych chwil, miesięcy i lat?

Życie nasze, bez względu na jego wiek, przemija jak mgła, pęka niczym bańka mydlana.

W chwili, gdy się tego najmniej spodziewamy, nieubłagana śmierć zabiera nas z posterunku naszej pracy i naszego życiowego powołania, z grona rodziny i bliskich naszemu sercu osób. W jednym momencie pasmo naszego życia zostaje przerwane, choć snuliśmy może jeszcze tak wiele planów.

I znów ktoś bliski stanie nad kolejnym grobem w rodzinie, nad naszym grobem.

Z oczu popłyną łzy, ale pamięć o nas pozostanie. Pozostanie również dzieło naszego życia, pozostanie doświadczenie wiary, którą mogliśmy przekazać dalej.

Pamiętajcie! „Pamiętajcie na wodzów waszych, którzy wam głosili Słowo Boże, a rozpatrując koniec ich życia, naśladowajcie wiarę ich” (Hebr. 13,7)

Grób Marcina Lutra w kościele zamkowym w Wittenberdze (fot. mediareformationmodernity.blogspot.com)

Agnieszka Ściepuro

Spotkanie

Wódz Indian w błękitnym wigwamie

*wysoko
w milczeniu w świetle starego złota*

*powaga w bezruchu
majestat
piękno*

spodziewane spotkanie

przynajmniej jednostronne zaciekawienie

*Ona i ja
ja i Ona*

*z rodziny sokołowych
Falco tinnunculus*

pustotka

foto. The birds of Europe. London. Printed by R. and J.E. Taylor. 1837

Leon Krzemieniecki

X

*Egzystencjalizm, człowiek rodzi się
i umiera, na marginesie filozofii.
Żyje się, aby istnieć z gotowością
na śmierć, z etyką na życie po niej.*

Trud nagrodzony

Psalm 103, 17-18

*Znalazł, czego szukał...?
U mety zdobi czoło laur...?
Zadowolony, że się spełnił...?*

*Kłęczy, dziękując Panu
Za samo życie nez skaz -
Już to zwycięstwem,
Nadzieją zbliżenia
Do pana w Niebiesiech.*

Jubileusz 40 lat posługi duszpasterskiej biskupa Ryszarda Bogusza

Błogosławieństwo Jubilata: bp. Jan Szarek, bp Jerzy Samiec, bp Paweł Anweiler

W sobotę 8 października w kościele ewangelickim Opatrzności Bożej zgromadzili się parafianie, duchowni ewangelicy i ekumeniczni oraz goście z Wrocławia, kraju i zagranicy aby wspólnie podziękować Bogu za 40 lat posługi duszpasterskiej biskupa Ryszarda Bogusza. Uroczystość swoim śpiewem uświetniła *Capella Ecumenica* pod dyktando Adama Rajczyby oraz Kameralny Chór Żeński pod dyktando kantora naszej parafii, Dawida Ślusarczyka.

Nabożeństwo rozpoczęło się procesyjnym wejściem duchownych i powitaniem gości wśród których znaleźli się m.in. Biskup Kościoła Jerzy Samiec, biskup senior Jan Szarek, zwierzchnik Diecezji Wrocławskiej bp Waldemar Pytel, zwierzchnik Diecezji Katowickiej bp Marian Niemiec, bp senior Diecezji Cieszyńskiej Paweł Anweiler, bp Martin Herche z Görlitz (EKBO); z Kościoła Rzymskokatolickiego: ks. Henryk kardynał Gulbinowicz, apb

fol. Mikołaj Sowa

Procesjonalne wejście do kościoła

Jerzy Kichler (GWŻ), ks. prof. Michał Czajkowski (KRK),
pastor Edward Zieliński (KZ), konsul Elisabeth Wohlbers

Pierwszy rząd, od lewej: ks. Edwin Pech, ks. Axel
Luther (Berlin), ks. Krzysztof Wolnica (KE-M),
ks. Ryszard Pieron, ks. Robert Sitarek.

fol. Krzysztof Bens

W pierwszym rzędzie, od lewej: abp Józef Kupny (KRK), bp Waldemar Pytel, bp Ryszard Bogusz, bp Jerzy
Samiec, bp Marian Niemieć, bp senior Jan Szarek. W drugim rzędzie: bp senior Paweł Anweiler, bp
senior Marian Gotębiewski (KRK), bp Martin Herche (EKBO), kardynał Henryk Gulbinowicz (KRK).

fol. Krzysztof Bens

metropolita wrocławski Józef Kupny, abp senior Marian Gońbiewski, ks. Prof. Michał Czajkowski; z Kościoła Prawosławnego ks. mitrat Aleksander Konachowicz i ks. protodiakon Mieczysław Oleśniewicz; z Kościoła Metodystycznego ks. Krzysztof Wolnica; z Kościoła Chrześcijan Baptystów prezbiter Daniel Trusiewicz; z Kościoła Zielonoświątkowego pastor Edward Pawłowski. Gminę Wyznaniową Żydowską reprezentował pan Jerzy Kichler, a muzułmanów – imam Ali Abi Issa. Nie zabrakło też prezydenta Wrocławia Rafała Dutkiewicza, przedstawiciele władz wojewódzkich i samorządowych, rektorów wrocławskich uczelni oraz przedstawiciele korpusu dyplomatycznego z konsul generalną Republiki Federalnej Niemiec Elisabet Wohlbers na czele.

Kazanie oparte o werset z Księgi Jozuego („A jeśli by się wam wydawało, że źle jest służyć Panu, to wybierzcie sobie dzisiaj, komu będziecie służyć. Lecz ja i dom mój służyć będziemy Panu.” Joz. 24,15) wygłosił Biskup Kościoła Jerzy Samiec. Przedstawił drogę życiową Jubilata, począwszy od zaangażowania w grupie młodzieżowej, przez studia teologiczne na Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, ordynację w 1976 roku, działalność jako proboszcza wrocławskiej parafii, wreszcie – jako zwierzchnika Diecezji Wrocławskiej i Prezesa Diakonii Polskiej. Podkreślał, że po rozlicznych owocach działalności można stwierdzić, że biskup i jego dom, podobnie jak Jozue, służyli wiernie Panu.

Po kazaniu przyszedł czas na życzenia. Z uwagi na ograniczenia czasowe, w czasie nabożeństwa mogli je złożyć tylko niektórzy. Listy gratulacyjne odczytali abp Józef Kupny i (w imieniu prawosławnego biskupa Jeremiasza) ks. protodiakon Mieczysław Oleśniewicz. Biskup Waldemar Pytel mówił o trudnej, pełnej wyrzeczeń posłudze

Kazanie - ks. Jerzy Samiec

fol. Krzysztof Bens

Życzenia - abp Józef Kupny

fol. Krzysztof Bens

fol. Krzysztof Bens

Życzenia dla biskupa i jego żony - bp Waldemar Pytel

fol. Krzysztof Bens

biskupa Bogusza, która odbijała się na jego życiu rodzinnym oraz o jego wizjach, które z sukcesem realizował. Prezydent Wrocławia Rafał Dutkiewicz przemawiał bardzo krótko – powiedział, że „wszystkie Ryśki to fajne chłopaiki” i przekazał biskupowi medal „Zasłużony dla Wrocławia”. Kurator parafii Jacek Sowa zaczął swoje życzenia od słów „czterdzieści lat minęło jak jeden dzień”, 40 lat, które dla naszej parafii były dobrym czasem – czasem budowania i rozwoju. Dzięki biskupowi adres Kazimierza Wielkiego 29 to miejsce, które chętnie odwiedza wielu ludzi, nie tylko parafian. Następnie wraz z ks. Marcinem Orawskim przekazał prezent – „Księżę Dobrych Życzeń”, na którą złożyły się wspomnienia i życzenia nadesłane przez wielu ludzi.

Biskup Bogusz podziękował za życzenia, żartobliwie odpowiadając na niektóre z wcześniejszych wypowiedzi. Następnie przyjął błogosławieństwo z rąk biskupów: Samca, Szarka i Anweilera.

Po nabożeństwie goście kontynuowali świętowanie jubileuszu w Kamienicy pod Aniołami, gdzie w sali konferencyjnej przygotowano bankiet. Pani Anna Wojciechowska i Ewelina Szczęsna przeszły same siebie, przyrządzając mnóstwo smacznych i łatwych w konsumpcji na stojąco dań, które szybko znikwały ze stołu. Niestety, ksiądz biskup, który przyjmował życzenia, musiał bardzo długo czekać, zanim sam mógł ich spróbować.

Osobom, które wzięły udział w uroczystościach na pewno pozostanie w pamięci pozbawiona patosu atmosfera, pełne poczucia humoru wystąpienia biskupa Bogusza i zaproszonych gości oraz ogromna życzliwość, z jaką wszyscy spotkali się zarówno w kościele, jak i w położonej na terenie Centrum Ewangelickiego Kamienicy pod Aniołami. (ds)

Prezydent Rafał Dutkiewicz wręcza biskupowi medal „Zasłużony dla Wrocławia”

fol. Krzysztof Bens

fol. Krzysztof Bens

Życzenia od Rady Parafialnej i parafian składają kurator Jacek Sowa, Dorota Pukar i ks. Marcin Orawski

fol. Krzysztof Bens

fot. Mikołaj Sowa

Składanie życzeń - parafianie

fot. Mikołaj Sowa

Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego
Adam Jezierski i prof. Jan Miodek

fot. Mikołaj Sowa

Poseł Sławomir Piechota i ks. Axel Luther

fot. Mikołaj Sowa

fot. Krzysztof Bens

Stół uginał się od jedzenia przyzwanego przez panie Anię Wojciechowską i Ewelinę Szczęsną, które na co dzień obsługują przedszkole *Wesołe Nutki*, gości Kamienicy pod Aniotami, seniorów z Domu Pokoleń oraz pracowników Centrum Ewangelickiego i kancelarii parafialnej

Spotkanie Chrześcijan Europy Środkowej i Wschodniej – Budapeszt 2016

foto. Jacek Sowa

Wspólne zdjęcie przed ewangelickim kościołem w Budapeszcie-Fasori

W dniach 7-10 lipca 2016 roku w Budapeszcie odbyło się Spotkanie Chrześcijan Europy Środkowo-Wschodniej. Wybrała się tam grupa osób z naszej parafii wraz z ks. bp. Ryszardem Boguszem, a po drodze dołączyli do nas ewangelicy ze Świdnicy i Wałbrzycha.

Pomimo zdyscyplinowania uczestników, podróż trwała dość długo. Na miejsce – w okolice Hali Kolczastej, gdzie rozgrywały się najważniejsze wydarzenia Spotkania, przybyliśmy w trakcie nabożeństwa otwarcia. Na ten czas wstrzymano rejestrację uczestników oraz wydawanie pakietów informacyjnych i bloczków żywieniowych, w związku

z czym głodni i zmęczeni musieliśmy czekać, aż ktoś się nami zajmie. Później pojechalismy autokarem do akademików, w których mieliśmy być zakwaterowani. Tam trafiliśmy w sam środek istnego pandemium. Receptjoniści upierali się, żeby każdy osobiście wpisał wszystkie swoje dane osobowe do księgi meldunkowej, co przy jednoczesnym przybyciu kilkuset osób po prostu nie mogło się udać. Wreszcie udało się jakoś opanować sytuację i można było spokojnie obejrzeć mecz półfinału Euro2016.

Rano z entuzjazmem wstaliśmy i zeszliśmy na śniadanie, by dowiedzieć się, że po pierwsze, catering się spóźni, a po drugie

(kiedy już dotarł), że każdemu przysługuje słodka bułka, kawa z mlekiem w kartoniku ze słomką i batonik. Wspominając śniadania, które serwowano nam na Kirchentagu w Stuttgarcie, nie sposób było nie czuć rozczarowania.

Po śniadaniu każdy układał plan dnia według własnych upodobań. Większość z nas zdecydowała się na zwiedzanie miasta, co okazało się poważnym wyzwaniem. Po rozkopanej Budzie praktycznie nie kursowały tramwaje, więc spore odcinki trzeba było pokonywać na piechotę, co w panującym strasznym upale wymagało sporego samozaparcia.

Tego dnia biskup Bogusz wziął udział w panelu dyskusyjnym na temat miejsca rodziny we współczesnym świecie, zjawiska emigracji zarobkowej z krajów takich jak Polska czy Węgry do krajów Europy zachodniej i pojawienia się eurosierot.

Wieczorem można było wysłuchać koncertu Dzwonków z Zelowa. Choć na większości wydarzeń frekwencja była niska, na tym koncercie sala Kaplicy Rady Ekumenicznej była wypełniona po brzegi.

Niewątpliwą atrakcją Spotkania były nocne rejsy statkiem po Dunaju w bardzo korzystnej cenie. Niestety, bilety na nie rozeszły się błyskawicznie i kto się nie załapał, musiał wykupić bilet na własną rękę. Na szczęście okazało się, że można wybierać wśród ofert – od względnie tanich barek po drogie nowoczesne statki oferujące rejsy z degustacją regionalnych win czy dyskoteką. Na wszystkich rodzajach statków dostępne były przewodniki audio w języku polskim, dzięki którym można było dowiedzieć się sporo o historii Budapesztu i widocznych na brzegu zabytków. Sądząc po ilości jednostek pływających, życie na Dunaju toczy się przede wszystkim po zachodzie słońca.

fol. Jacek Sowa

Bp Bogusz podczas panelu poświęconego rodzinie

fol. Jacek Sowa

Wspólne obiady w namiocie

fol. Jacek Sowa

Chwilę przed puszczeniem światełek na wodę

Kazanie w dwóch językach.

fol. Jacek Sowa

Sobotnie śniadanie okazało się powtórką z piątkowego z tym, że wolontariusze przydzieleni do naszego akademika gdzieś się ulotnili i musieliśmy obsłużyć się sami. Część z nas otrzymała dodatkowo paczki zawierające kanapki i owoce, które (ale o tym dowiedzieliśmy się dopiero w niedzielę) miały być prowiantem na powrót. Cóż, i tak nie starczyłoby ich dla wszystkich. Wygląda na to, że sprawy organizacyjne trochę naszych węgierskich „bratanków” przerosły.

Tego dnia znów można było wziąć udział w wydarzeniach w Hali Kolczastej i jej okolicach albo dalej zwiedzać miasto. Wieczorem miało miejsce nabożeństwo zamykające Spotkanie i puszczanie świec na wodzie.

W niedzielę udaliśmy się do kościoła ewangelickiego w dzielnicy Fasori, gdzie podczas nabożeństwa kazanie wygłosił bp Ryszard Bogusz. Spotkalśmy tam też ks. Dawida Mendroka (wcześniej wikarego we wrocławskiej parafii św. Krzysztofa, obecnie proboszcza administratora we Włocławku). Po nabożeństwie czekała na nas miła niespodzianka – parafianie przygotowali dla nas

ślone ciasteczka i butelkowaną wodę na drogę, a ogródku przykościelnym również kawę, herbatę i ciasta. Po raz pierwszy poczuliśmy, że ktoś o nas pomyślał i się o nas zatroszczył. Po zrobieniu grupowego zdjęcia z uśmiechem wracaliśmy do autokaru, by wreszcie rozpocząć podróż do domów.

Od samego początku było wiadomo, że nie dotrzemy do Wrocławia na mecz finałowy Euro2016, ale od czego są telefony, tablety i roaming? Najbardziej zagorzali kibice zorganizowali się z tyłu autobusu i co chwile było słychać ich okrzyki i komentarze. Do domów wróciliśmy około północy, zmęczeni, ale zadowoleni.

Hasłem tegorocznego spotkania był werset „Jesteście solą ziemi” (Mt 5,13). Wokół tego tematu zbudowany był cały program. Myślę, że dla wielu uczestników te słowa miały również bardziej osobisty wymiar – czy to w postaci soli wypacanej w budapesztańskim upale czy w przekonaniu się, jak trudno by solą ziemi w momentach, kiedy napotykamy na jakieś trudności. Choćby tak niewielkie jak brak porządnego śniadania. (ds)

fot. Jarek Sowa

Wspólne gotowanie

W czwartek 23 czerwca w sali parafialnej miało miejsce niecodzienne wydarzenie. Tego dnia młodzież z duszpasterstwa akademickiego Pronoja spotkała się z seniorami, żeby wspólnie... przygotować posiłek.

Młodzież postanowiła poczęstować seniorów własnoręcznie przygotowanymi hamburgerami i hot dogami podawanymi wraz z colą, a reprezentant seniorów, biskup Ryszard Bogusz, usmażył placki ziemniaczane. Oba rodzaje potraw wyszły wyśmienicie. Niektórzy seniorzy po raz pierwszy jedli „młodzieżowe” jedzenie i stwierdzili, że bardzo im smakuje. Natomiast wokół placków ziemniaczanych wywiązała się dyskusja na temat różnych sposobów ich podawania.

Najważniejszą częścią spotkania był wspólnie spożywany posiłek i rozmowy na temat upodobań kulinarnych. Między młodszymi i starszymi parafianami powstała nić sympatii. Wszyscy zadeklarowali, że chętnie wezmą udział w kolejnych, już niekulinarnych spotkaniach w ramach projektu Mosty Pokoleń.

Dziękujemy naszemu wolontariuszowi, Adrianowi Halberstadtowi i Marynie Los za wymyślenie i zorganizowanie spotkania. (ds)

Wycieczka do Bautzen

W słoneczną niedzielę 11 września 2016 r. liczne grono parafian, sympatyków i znajomych pojechało na wycieczkę do Bautzen (Budziszyna), historycznej stolicy Górnych Łużyc. Termin wyjazdu nie był przypadkowy, gdyż tego dnia w mieście obchodzono „Dzień Otwartych Zabytków”, dzięki czemu mogliśmy zwiedzić niedostępne na co dzień, reprezentacyjne wnętrza zamku Ortenburg oraz wspiąć się na większość wież obronnych Budziszyna, zwanego miastem 17 wież. Podwoje otworzył również czynny zakład penitencjarny na wzgórzu Karnickelberg, a największe wrażenie na odwiedzających wywarło wnętrza kościoła z miejscami siedzącymi dla ponad 400 więźniów.

Fot. Arkadiusz Felkle

Nabożeństwo polowe na rynku przed ratuszem.

Do głównych atrakcji miasta należy najstarszy i największy w Niemczech kościół symultaniczny (dwuwyznaniowy), który od 1524 r. na ogół zgodnie współużytkują ewangelicy i katolicy. W przedzielonej balustradą na dwie części katedrze św. Piotra odbywa się w niedziele o godz. 8.30 msza rzymskokatolicka, a o godz. 10.30 nabożeństwo ewangelickie. Część uczestników wycieczki wzięła udział w nabożeństwie, które w tym świątecznym dniu odbyło się wyjątkowo na placu rynkowym. Inni skorzystali z zaproszenia na prezentację możliwości organów miejscowej firmy Eule umieszczonych w ewangelickiej części kościoła. Miasto szczyli się nie tylko zakładem budowy organów, ale też produkcją

Przy murach obronnych okalających starówkę.

Fot. Elżbieta Fus

musztardy budziszyńskiej, której najrozmaitsze rodzaje degustowaliśmy w sąsiadującym z katedrą Muzeum – Manufakturze Musztardy.

Odwiedziny w Muzeum Serbołużyckim pozwoliły lepiej poznać dzieje i kulturę najmniejszego słowiańskiego narodu środkowej Europy, którego liczebność szacowana jest na 60 tys. osób. Raz w miesiącu nabożeństwa ewangelickie w języku górnołużyckim odprawiane są w kościele św. Michała, który poznaliśmy podczas spaceru romantyczną trasą widokową nad doliną Szprewy. Na zakończenie dnia rozlosowano nagrody wśród zbierających pieczątki w okolicznościowym paszporcie „Dnia Otwartych Zabytków” i... szczęście uśmiechnęło się do jednej z naszych sympatycznych uczestniczek.

Arkadiusz Felkle, fot. Arkadiusz Felkle, Elżbieta Fus

Fot. Arkadiusz Felkle

Sala Stiukowa na zamku Ortenburg

Fot. Elżbieta Fus

Przed skarbcem katedralnym.

Fot. Arkadiusz Felkle

Stara wieża ciśnień.

Fot. Arkadiusz Felkle

Zakład karny Żółta Nęcza, z lewej kościół więzienny.

Seminarium młodzieżowe w Berlinie

W dniach 29.09-3.10.2016 r. grupa młodzieży z parafii wrocławskiej (Ola Orawska, Emilia Sys, Maciej Kwieciński i Emilia Freund) pod opieką pani Maryny Los spędziła czas w Berlinie na Seminarium Młodzieżowym, które od 10 lat odbywa się co roku w ramach Europejskich Dialogów Biblijnych (Europäische Bibeldialoge). Uczestnikami byli młodzi ludzie z Niemiec, Austrii, Węgier, Ukrainy i Polski.

Tematem całego spotkania i licznych seminariów prowadzonych przez opiekunów były „Dreams of Life” (życiowe marzenia). Pracowaliśmy również w mniejszych grupach, przedstawiając historie biblijne w różny sposób, np. poprzez scenkę, plakat.

Oczywiście, oprócz zajęć mogliśmy również poznać piękną stolicę Niemiec. Byliśmy w muzeum Stasi, spacerowaliśmy ulicami Berlina, widzieliśmy Alexanderplatz, meczet, zjedliśmy też obiad w tureckiej restauracji.

Pozналиśmy wielu nowych, ciekawych ludzi z zagranicy, odkrywaliśmy wzajemnie swoje spojrzenia na świat, historie biblijne oraz marzenia. Wycieczka bardzo nam się podobała i mamy nadzieję, na powtórkę w przyszłym roku! (Emilia Freund)

Godzina biblijna - praca w grupach

Nowi wolontariusze w parafii

Pierwszy miesiąc za nami. Panie Iwona Orawska i Irena Margonasz z kancelarii oraz Lucas i Leopold.

Pamiętacie Adriana i Luizę, którzy w ramach wolontariatu przebywali w naszej parafii w zeszłym roku? Teraz mamy nowych wolontariuszy!

Lukas Siegel przyjechał do nas z Ostersheim obok Heidelberga, jest ewangelikiem i przybył w ramach wolontariatu kościelnego. Natomiast **Leopold Bannach** pochodzi z Hamburga, jest u nas w ramach EVS Erasmus+ i jest... katolikiem. Jak widać, wolontariat nie zna wyznania, za to stawia ekumeniczne wyzwania. Obaj panowie przyjechali we wrześniu i będą z nami przez rok.

Na początku wolontariusze wzięli udział w seminarium wprowadzającym, podczas którego zapoznali się z działalnością i pracownikami parafii, ze swoimi przyszłymi współpracownikami, z placówkami w których będą pracować oraz ich pracownikami.

Wolontariusze zostali też przedstawieni na zebraniu rodziców w przedszkolu Wesołe Nutki. Przy tej okazji został zaprezentowany program Erasmus+.

Obaj wolontariusze wraz z mentorem wybrali się na wystawę poświęconą jedności Europy „Przebaczenie i pojednanie. Kardynał Kominek. Nieznany ojciec Europy”. Temat wystawy współgra z założeniami programu Erasmus Plus i Wolontariatu Europejskiego. Wystawa bardzo zainteresowała Lukasa i Leopolda.

W pierwszych dniach regularnej pracy wolontariusze mogli liczyć na szczególne wsparcie koordynatora, który dbał o sprawną aklimatyzację w każdym z poszczególnych miejsc pracy, ale później musieli radzić sobie sami. Poszło im całkiem nieźle.

Pierwsze wydarzenie zorganizowane

w **przedszkolu** muzyczno-językowym **Wesołe Nutki** było okazją do znalezienia wspólnego mianownika dla kultury polskiej i niemieckiej jakim jest świętowanie zakończenia plonów. W Polsce z tej okazji organizuje się „dożynki”, zaś w Niemczech „Erntedankfest”. Pomimo trudności językowych spowodowanych faktem, że był to dopiero pierwszy miesiąc pracy wolontariuszy, dożynki się udały. Dzieci dobrze się bawiły, a obserwujący je rodzice też byli zadowoleni. Wolontariusze zorganizowali wiele stanowisk, przy których dzieci mogły spróbować swoich sił w różnych zadaniach: wyścigu ze śliwką (zamiast jajka – żeby uniknąć sprzątanía) na łyżce, zagadkach językowych, rozpoznawaniu owoców i warzyw za pomocą dotyku, robieniu mąki na prostych żarnach, pieczętek z ziemniaka czy rzucaniu ziemniakiem do celu.

W ramach pracy w **Domu Pokoleń** wolontariusze towarzyszyli seniorom w wydarzeniach w ramach Miejskiego Dnia Seniora oraz podczas wizyty w DDPS Centrum Spotkań (innym domu dziennego pobytu seniora).

W parafii wolontariusze prowadzą zajęcia z języka niemieckiego i przygotowują sztukę teatralną która zostanie wystawiona m.in. w Domu Pokoleń, Domu Pomocy Społecznej i Domu Dziecka. (Maryna Los, ds)

Rozpoznawanie owoców i warzyw bez użycia wzroku

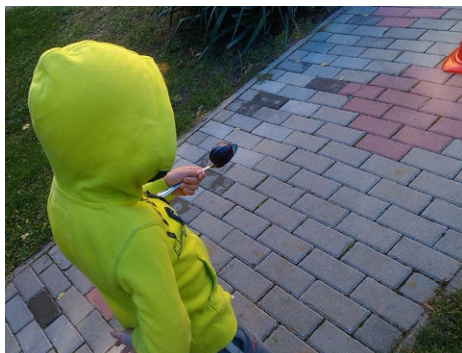
Sortowanie po kolorze i wielkości

Robienie mąki na prostych żarnach

Rzucanie ziemniakami do celu

Wyścig ze śliwkowym „jajkiem”

Kirchentag 2017 „W drodze” Berlin-Wittenberga

Serdecznie zapraszamy na Kirchentag, który odbędzie się w dniach **24-28 maja 2017** roku w Berlinie, Wittenberdze oraz pięciu miastach związanych z życiem i działalnością ks. dr. Marcina Lutra: Magdeburgu, Dessau-Rosslau, Halle/Eisleben, Lipsku, Erfurcie i Jenie/Weimarze.

Hasłem tegorocznego Kirchentagu jest werset „*Du siehst mich - Tyś Bóg, który mnie widzisz*” (1 Mż 16,13). Są to skierowane do Boga słowa uchodźczyni – ciężarnej niewolnicy Hagar uciekającej przed gniewem Sary na pustynię. Hasło to niesie pociechę i zapewnienie, że Bóg nas widzi i towarzyszy nam w naszej życiowej drodze. Jest też zachętą, żeby nie odwracać wzroku, ale dostrzegać ludzi dookoła nas. Dostrzeganie pozwala na nawiązanie relacji nie tylko z tymi, którzy są blisko nas, ale również z ludźmi niewierzącymi lub innych wyznań czy religii. W Berlinie i Wittenberdze

chcemy doskonalić umiejętność patrzenia tak, żeby sięgała daleko poza Kirchentag.

Główne wydarzenia Kirchentagu będą mieć miejsce w Berlinie w dniach 24-27 maja. Już 27 maja wieczorem będzie można wyjechać do Wittenbergi, by na błoniach nad Łabą wziąć udział w nocnym czuwaniu modlitewnym Taize pod gołym niebem i doświadczyć wschodu słońca. Kto nie chce ryzykować spania na dworze, może 28 maja z samego rana wyjechać z Berlina jednym z pociągów, które będą kursowały co 10 minut. Grupy będą mogły dojechać własnym autokarem z Berlina do Wittenbergi, gdzie w południe wszyscy będą uczestniczyć w centralnym nabożeństwie i innych wydarzeniach, które potrwać aż do wieczora.

W trakcie pobytu w Berlinie będzie można odwiedzić 8 miast powiązanych z Lutrem: Magdeburg, Dessau-Rosslau, Halle/Eisleben,

Lipsk, Erfurt i Jenę/Weimar. Każde z nich przygotowuje specjalny program, który poznamy w marcu 2017 roku. Identyfikator i bilet kirchentagowy będą obowiązywać również w tych miastach, ale dojechać do nich trzeba na własny koszt.

W Berlinie będziemy zakwaterowani w szkole położonej na terenie naszej parafii partnerskiej w Lübars oraz u rodzin. Można już zapisywać się na listę w kancelarii parafialnej z zaznaczeniem rodzaju zakwaterowania i dojazdu (autokar parafialny czy własny transport).

W styczniu zorganizujemy pierwsze spotkanie dla grupy wyjeżdżającej. Szczegóły na temat zakwaterowania – z podaniem adresów, poznamy w marcu. Również wiosną poinformujemy o najciekawszych wydarzeniach Kirchentagu, w których warto wziąć udział. Koszt udziału w Kirchentagu podamy wkrótce.

Początki Protestantckiego Kirchentagu sięgają 1949 roku. Założycielami byli Reinold von Thadden-Trieglaff (przyjaciół Dietricha Bonhoeffera) i jego przyjaciele z Hanoweru.

Od samego początku był to ruch świecki, niezależny od żadnego instytucjonalnego Kościoła. Kirchentag odbywał się na terenie podzielonych Niemiec aż do 1961 roku, kiedy wybudowano Mur Berliński. Wtedy każda część Niemiec zaczęła organizować własne uroczystości. Dwa lata po upadku Muru Kirchentag z powrotem zjednoczył Niemców.

Kirchentag zawsze miał ogromny wpływ na życie religijne, polityczne i społeczne w Niemczech. To na Kirchentagu w 1961 roku rozpoczęto dialog między chrześcijanami i żydami. W latach 70 wprowadzono nowe formy pobożności i młodzieżową muzykę, a w latach 80 zaczęto dyskutować o pokoju na świecie i ochronie środowiska.

W odbywającym się co 2 lata Kirchentagu bierze udział 140 000 gości (do 50 000 dziennie) z różnych krajów. W ciągu 5 dni odbywa się 2500 wydarzeń.

Więcej informacji w języku niemieckim i angielskim można znaleźć na stronie www.kirchentag.de.

Daria Stolarska, fot. www.kirchentag.de

Konferencja Światowego Dnia Modlitwy

Serdecznie zapraszamy do wzięcia udziału w ogólnopolskiej konferencji Światowego Dnia Modlitwy. W 2017 roku liturgię nabożeństwa, które zawsze odbywa się w pierwszy piątek marca, przygotowują **kobiety z Filipin** i to temu krajowi będzie poświęcona wrocławska konferencja. Termin: **18-20 listopada 2016 roku**.

18 listopada (piątek)

16:00–17:30 rejestracja uczestników w *Kamienicy pod Aniołami*

17:30 obiadokolacja

18:30–20:00 spacer z przewodnikiem po Dzielnicy Wzajemnego Szacunku Czterech Wyznań oraz zwiedzanie wrocławskiego Rynku

20:00–20:30 przerwa kawowa

20:30 program integracyjny

19 listopada (sobota)

8:00 śniadanie

9:00–10:15

- oficjalne rozpoczęcie konferencji. Powitanie i modlitwa biskupa.
- informacje bieżące, sprawozdania oraz przedstawianie realizacji ŚDM w parafiach (dla chętnych).

10:15–10:30 przerwa kawowa

10:30–12:00 warsztaty (informacje o Filipinach) bp Ryszard Bogusz.

12:00–12:30 przerwa kawowa

12:30–14:00 warsztaty w grupach. Każda osoba wybiera jedną grupę:

- grupa 1 zajmuje się liturgią nabożeństwa do części związanej z rozważaniem.
- grupa 2 opracowuje rozważanie. Prowadzenie Małgorzata Platajs.

- grupa 3 zajmuje się liturgią nabożeństwa po części związanej z rozważaniem,
- grupa 4 przygotowuje oprawę muzyczną nabożeństwa. Prowadzenie Ewa Kononienko

14:00–14:30 obiad

14:30–16:00 warsztaty w grupach cd.

16:00–18:00 spacer z przewodnikiem po Ostrowie Tumskim

18:00–18:30 przerwa kawowa

18:30–20:00 nabożeństwo

20:00–21:00 potrawy z Filipin

20 listopada (niedziela)

8:00 śniadanie

10:00 udział w nabożeństwie w kościele ewangelickim Opatrzności Bożej

12:30 obiad

13:30–14:00 zakończenie konferencji

KOSZT UDZIAŁU

- 1 nocleg ze śniadaniem – 80 zł
- obiad – 20 zł
- obiadokolacja – 20 zł
- kolacja filipińska 30 zł

Uczestników zamierzających korzystać z noclegu prosimy o rezerwację miejsc w Kamienicy pod Aniołami, ul. Kazimierza Wielkiego 31-33, 50-077 Wrocław. **kamienicapodaniolami.pl**. Rezerwacji noclegów można dokonać do końca października, później już tylko w miarę wolnych miejsc.

Uczestników, którzy nie będą korzystać z noclegu, a chcą skorzystać z wyżywienia prosimy o zgłoszenie swojego udziału w konferencji poprzez wystanie zgłoszenia, zawierającego imię, nazwisko oraz miejsce

Hasło ŚDM 2017: Przyjacielu, nie czynię ci krywdy. Mt 20,13

zamieszkania na email: mrajczyba@gmail.com, z zaznaczeniem konkretnych posiłków

Uczestników chcących wziąć udział w Konferencji (bez noclegów i wyżywienia) prosimy o wysłanie zgłoszenia zawierającego imię, nazwisko oraz miejsce zamieszkania na email: mrajczyba@gmail.com z zaznaczeniem, że nie będą korzystać z posiłków.

OSTATECZNY TERMIN ZGŁOSZEŃ UPŁYWA 15 listopada

*Małgorzata Rajczyba, wrocławski
komitet organizacyjny ŚDM*

Czym jest Światowy Dzień Modlitwy

Światowy Dzień Modlitwy (zwany dawniej Światowym Dniem Modlitwy Kobiet) skupia wokół siebie chrześcijanki różnych wyznań. Jest to ruch ekumeniczny o ponad 120-letniej tradycji.

Wspólną modlitwę kobiet w intencji biednych, bezrobotnych, pokrzywdzonych na skutek wojny domowej w Ameryce Północnej i napływu biednych emigrantów z Europy i Azji, zainicjowała w 1887 r. Mary Ellen James z Kościoła Prezbiteriańskiego. Następnie w roku 1890 dwie członkinie Kościoła Baptystów – Helen Barret Montgomery i Lucy Peabody – wezwały do obchodzenia Dnia Modlitwy w intencji misji zagranicznych.

W 1919 r. oba te co roku odbywające się dni modlitwy kobiet zostały połączone i w pierwszy piątek okresu pasyjnego (Wielkiego Postu) odbyło się po raz pierwszy wspólne nabożeństwo. Po 1922 r. idea ta rozprzestrzeniła się na inne anglojęzyczne kraje. W 1927 r. był już obchodzony jako Światowy Dzień Modlitwy Kobiet. Od tego czasu liturgia ŚDMK opracowywana jest kolejno przez chrześcijanki różnych krajów.

Od 1968 r. Światowy Dzień Modlitwy Kobiet obchodzony jest na całym świecie w ponad 170 krajach w pierwszy piątek marca. W 1967 r. powołany został Komitet Międzynarodowy Światowego Dnia Modlitwy Kobiet. Co 4-5 lat Komitet Międzynarodowy urządza konferencje, na której delegatki poszczególnych Komitetów Krajowych wybierają tematy i autorki liturgii ŚDM na najbliższe 4 lata.

W wyniku ostatnich badań nad historią ŚDM stwierdzono, że w Polsce pierwsze nabożeństwo ŚDMK odbyło się 4 marca 1927 r. w Kościele Baptystycznym w Łodzi. W 1948

r. odbyło się nabożeństwo ŚDMK w Kościele Ewangelicko-Metodystycznym w Warszawie, prowadzone przez Amerykankę, panią Hjordis Wickstroem. Po 13 latach przerwy idea Światowego Dnia Modlitwy Kobiet trafiła ponownie do Polski przez Kościół Ewangelicko-Reformowany (Irena Kurzewska) i Kościół Ewangelicko-Metodystyczny (Halina Kus). Przewodniczącą Polskiego Krajowego Komitetu ŚDM w latach 1993-2006 była Ewa Walter z Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. Obecnie Komitetowi przewodniczy Joanna Kamińska z Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego.

W latach ubiegłych przewodniczyła Komitetowi oraz tłumaczyła na język polski liturgię

nabożeństwa ŚDMK Halina Kus z Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego.

Od 9 marca 1962 r. regularnie co roku odbywają się w Polsce ekumeniczne nabożeństwa Światowego Dnia Modlitwy Kobiet i obejmują coraz szersze kręgi wyznawców różnych Kościołów w wielu miastach. Od 1992 roku w pracach przygotowawczych i nabożeństwach ŚDM bierze czynny udział Polski Związek Kobiet Katolickich, natomiast od roku 2000 Stowarzyszenie Pokoju i Pojednania „Effatha”, a od roku 2001 Kościół Greckokatolicki.

(źródło: www.ekumenia.pl)

Prezent pod choinkę

Od początku trwania akcji prezenty z Polski trafiły do ponad 65 000 ubogich dzieci. Dziękujemy!

prezent pod choinkę

- dołącz do ogólnopolskiej akcji charytatywnej
- zatroszcz się o innych i zrób prezent dla ubogich dzieci z: Ukrainy, Białorusi i Rumunii
- pomóż nam spakować miłość

www.prezent.cme.org.pl

Więcej szczęścia jest
w dawaniu niż w braniu.

Dzieje Apostolskie 20,35

Czy miłość można spakować do pudełka pod butach? Uczestnikom akcji „Prezent pod choinkę” udało się to już ponad 65 tysięcy razy! Uczestnikiem tej akcji charytatywnej dla dzieci może zostać każdy. Już dziś!

Akcja „Prezent pod choinkę” rozpoczyna się po raz 16. Aby prezenty dotarły do dzieci na czas trzeba działać już dziś. Do akcji można przyłączyć się w każdym miejscu w Polsce, zachęcając do zrobienia paczki znajomych, rodzinę, pracowników firmy, członków parafii czy organizacji społecznych.

Działania dla każdego uczestnika akcji są bardzo proste: odłożenie mocnego, tekturowego pudełka (najlepiej po zakupach w sklepie obuwniczym) i skompletowanie rzeczy, które będą miłą niespodzianką, ale także pomocą dla dzieci zagrożonych ubóstwem w Rumunii, Ukrainie i Białorusi. Dlatego obok zabawek organizatorzy zachęcają do zakupu szczoteczki i pasty do zębów, rękawiczek, czapki, ciepłej bielizny, drobnych artykułów szkolnych i higienicznych. Oczywiście ważne są słodycze, ale uwaga: ich data ważności do spożycia nie może być krótsza niż 1 kwietnia 2017 roku. Przede wszystkim jednak darczyńca musi zdecydować dla kogo przygotowuje paczkę i taką informację zamieścić na pudełku. Po pierwsze wybrać: chłopiec czy dziewczynka, po drugie wskazać grupę wiekową pomiędzy: 2-5, 6-8, 9-11, 12-15 lat. To bardzo ważne!

Osoby, które chcą zamiast prezentu przekazać pieniądze na przygotowanie i wysłanie paczki mogą wpłacić kwotę **60 zł** na konto: ING Bank Śląski SA o. Cieszyn 81 1050 1083 1000 0022 8838 0138, Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP, ul. Misyjna 8, 43-445 Dziegielów, z dopiskiem „Wirtualna paczka” oraz „chłopiec” lub „dziewczynka” **LUB złożyć ofiarę na ten cel w kancelarii parafialnej.**

Paczki i przelewy pieniężne przyjmowane są tylko **do 13 listopada**. Po tym terminie organizatorzy rozpoczynają żmudną pracę związaną z ekspedycją paczek zagranicę i restrykcyjnymi przepisami celnymi.

Konkursy

Konkurs fotograficzny „500 lat Reformacji 2017”

Konkurs zachęca do wykonania zdjęć o tematyce związanej z dziejami Reformacji oraz współczesnym życiem ewangelików w Polsce. Warunkiem uczestnictwa w konkursie jest posiadanie własnego konta w serwisie społecznościowym **Instagram**. Praca powinna być wykonana samodzielnie, nie wprowadza się ograniczeń w liczbie zgłaszanych do konkursu zdjęć. Zdjęcia mogą być zdjęciami pojedynczymi lub stanowić jeden cykl.

Prace będą oceniane przez komisję konkursową oraz użytkowników serwisu społecznościowego Instagram. Przewidziane są dwie nagrody: nagroda komisji (nagrada główna w wysokości 1000 zł) oraz nagroda publiczności (dysk zewnętrzny 2 TB) – przyznana na podstawie ilości polubień w serwisie Instagram. Konkurs trwa **od lipca 2016 do stycznia 2017 r.** Regulamin konkursu oraz karta zgłoszenia są dostępne na stronie www.luter2017.pl oraz www.luteranie.pl

Konkurs filmowy „Dziedzictwo Reformacji – 500 lat Reformacji”

Konkurs koncentruje się na postaciach ewangelików i ewangeliczek, którzy w swoich parafiach i lokalnych społecznościach dokonywali zmian i propagowali idee reformacyjne oraz ewangelickie wartości. Konkurs skierowany jest do osób, które amatorsko zajmują się tworzeniem filmów. Inspiracją do tworzenia filmów mogą być materiały dostępne w aplikacji Nasza Historia (www.historia.luter2017.pl)

Warunkiem uczestnictwa w konkursie jest posiadanie przez uczestnika własnego konta w serwisie **Youtube**. Zadaniem konkursowym jest wykonanie i przesłanie filmu, wykonanego w dowolnej technice, który przedstawi wybraną postać z dziejów Reformacji w Polsce. Filmy można tworzyć samodzielnie lub w grupie.

Konkurs przewiduje dwie nagrody. Prace konkursowe będą oceniane przez komisję konkursową, która weźmie pod uwagę zgodność z celem i tematyką konkursu, kreatywność, walory artystyczne oraz aspekty techniczne. Nagroda główna to 1.500 zł. Ponadto filmy będą oceniane przez użytkowników portalu www.youtube.com. Praca konkursowa, która uzyska najwięcej polubień na tym portalu otrzyma nagrodę publiczności tj. tablet o wartości 750 zł. Konkurs trwać będzie **od lipca 2016 do lutego 2017**. Regulamin konkursu oraz formularz zgłoszenia są dostępne na stronie www.luter2017.pl oraz www.luteranie.pl

fol. Peter Miller@flickr.com

KĄCIK DLA DZIECI

Reformacja

31 października 1517 roku **Marcin Luter** – katolicki ksiądz i zakonnik należący do zakonu augustianów oraz doktor teologii – przybił na drzwiach kościoła zamkowego w Wittenberdze **95 tez przeciwko odpustom**. Sprzeciwił się w ten sposób praktyce uzyskiwania odpuszczenia grzechów za pieniądze. Ogłaszając tezy chciał rozpocząć dyskusję i **zreformować** czyli poprawić sytuację w Kościele.

Szybko zyskał rzesze zwolenników, ale też wielu wrogów. Papież Leon X ekskomunikował go, czyli wyrzucił z Kościoła katolickiego. Przez pewien czas Luter ukrywał się na zamku w Wartburgu, gdzie przetłumaczył Biblię z łaciny na język niemiecki. W tym czasie publicznie reprezentował go jego

przyjaciel, **Filip Melanchton**, autor **Konfesji Augsburskiej** i jej **Obrony**. Sam Marcin Luter napisał m.in. **Mały** i **Duży Katechizm** – zawierające proste objaśnienia podstawowych zasad wiary.

Wystąpienie Marcina Lutra w 1517 roku przyniosło rozłam Kościoła oraz wiele niepokojów społecznych, jednak dało też pozytywne efekty: nabożeństwa i Biblię w językach narodowych, Komunię pod dwiema postaciami i bezpośredni kontakt z Bogiem. Wpłynęło też pozytywnie na rozwój edukacji, kultury i sztuki.

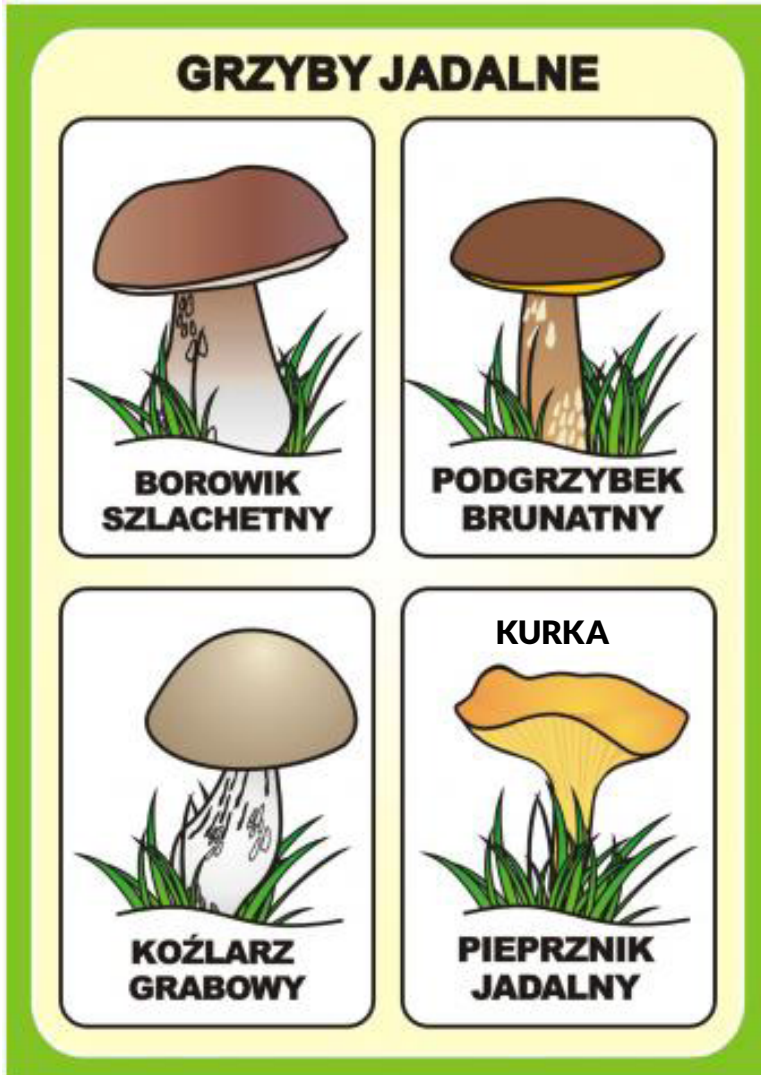
Róża Lutra

Róża powstała na podstawie herbu rodzinnego ks. Marcina Lutra. W swojej symbolice przekazuje ona wiele prawd Reformacji, dlatego w wielu krajach stała się symbolem Kościołów ewangelickich. W jej środku znajduje się **czarny krzyż**. Ma on przypominać, że Chrystus ukrzyżowany ma być główną treścią życia i myślenia człowieka. Krzyż umieszczony jest w **czzerwonym sercu**. To symbolizuje, że droga Jezusa na krzyż była drogą miłości. Serce spoczywa w środku **białej róży**, która wskazuje na to, że wiara przynosi radość, pociechę i pokój, gdyż kolor biały jest kolorem duchów i wszystkich aniołów. Róża spoczywa na **niebieskim tle**. Kolor ten symbolizuje przyszłą radość w niebie. Całość otacza **złoty pierścień**, którego kształt bez początku i końca przypomina, że sprawiedliwość w Królestwie Bożym trwać będzie wiecznie. W pierścień wpisane jest zawołanie "vivit" – On żyje. W ten sposób jeszcze raz zostało podkreślone, że Chrystus zmartwychwstał i żyje.

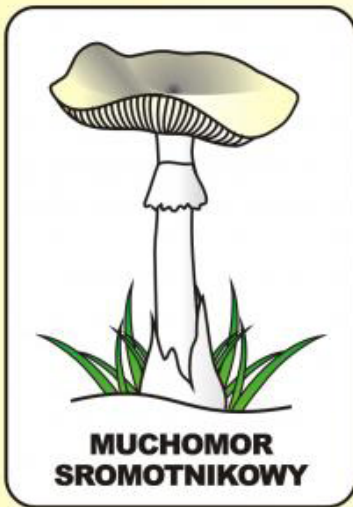

Grzybobranie

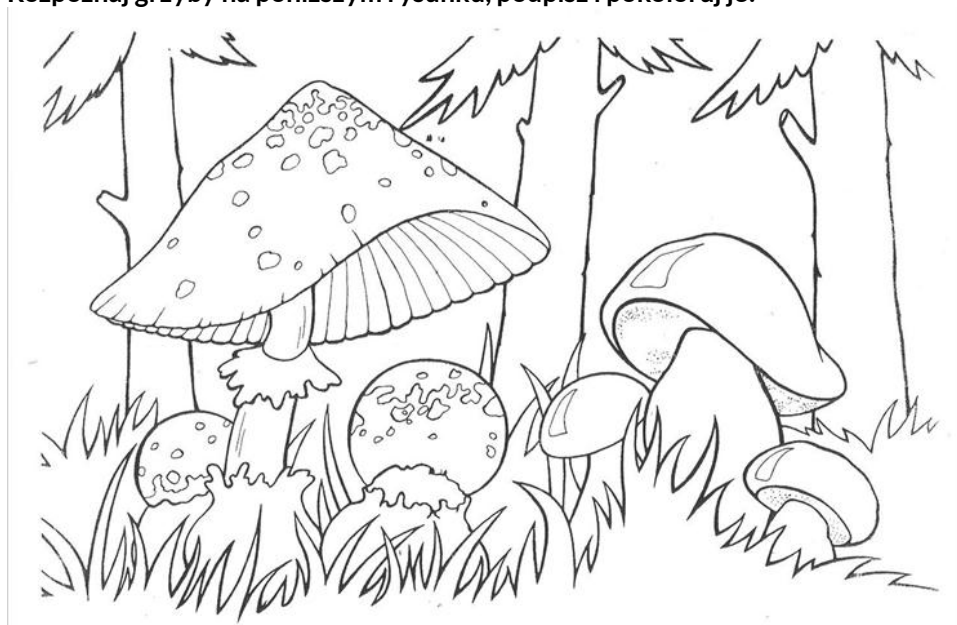
Jesień to czas grzybobrania. Pamiętaj, że nie wszystkie grzyby są jadalne. Niektóre potrafią stanowić śmiertelne zagrożenie dla człowieka! Poniżej znajdziesz przykłady grzybów jadalnych i trujących – możesz ich poszukać podczas spaceru z rodzicami po lesie.

GRZYBY TRUJĄCE

Rozpoznaj grzyby na poniższym rysunku, podpisz i pokoloruj je!

Kącik kulinarny

Jesienią, kiedy dni robią się coraz krótsze i często pada deszcz, lubimy wieczorami siedzieć pod kocem z kubkiem kakao w ręku, podjadając ciasteczka.

Ciasteczka owsiane

- 220 g brązowego cukru,
- 100 g białego cukru,
- 225 g miękkiego masła,
- 2 jaja
- 2 łyżeczki cukru waniliowego
- 150 g mąki pszennej,
- 0,5 łyżeczki sody,
- 1 łyżeczka soli,
- 1szklanka siekanych orzechów włoskich
- 250 g płatków owsianych błyskawicznych

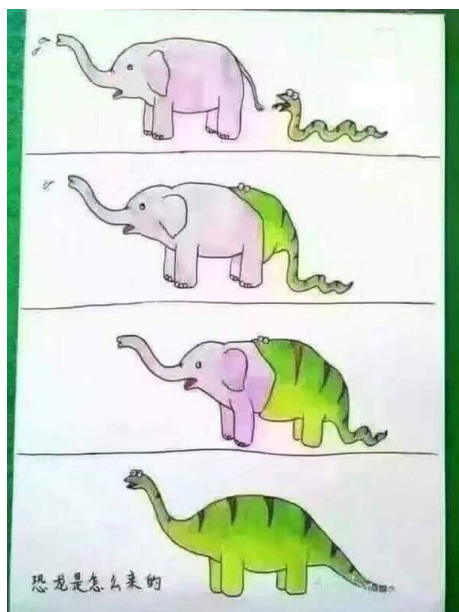
Mikserem ubijamy masło z cukrem brązowym i białym na gładką masę. Dodajemy jaja i cukier waniliowy. W osobnym naczyniu mieszamy mąkę, sól i sodę, a następnie łączymy je z masą maślaną. Dodajemy siekane orzechy i płatki owsiane i dokładnie mieszamy.

Niewielkie porcje ciasta układamy na blasze wyłożonej papierem do pieczenia. Pieczemy je przez około 12 minut w temperaturze ok. 165 stopni. Po wyjęciu czekamy kilka minut aż stwardnieją i studzimy na kratce.

Propozycja logo duszpasterstwa młodzieżowego gdzieś w Polsce...

Skąd się wzięły dinozaury?

Nasi Jubilaci wrzesień-listopad

Elza Hryniewiecka 08.10 – 93 lata

Eugenia Barylińska 18.10 – 91 lat

Karin Hebrowska 13.10 – 90 lat

Jan Essel 02.09 – 89 lat

Anna Leśniak 18.09 – 89 lat

Irena Andrzejczyk 04.10 – 89 lat

Halina Schmidt 17.10 – 89 lat

Frida Hoppe 27.10 – 89 lat

Ewa Kudela 17.09 – 88 lat

Krystyna Grzeszkowska 25.09 – 84 lata

Anita Śmigła Żywocka 03.11 – 84 lata

Frida Płaszewska 14.11 – 84 lata

Halina Hałaburda 22.11 – 84 lata

Alfred Kryle 11.11 – 82 lata

Elfryda Gabryś 04.10 – 81 lat

Paweł Nowak 20.10 – 81 lat

Tadeusz Wierciński 28.10 – 81 lat

Krystyna Odoj 11.11 – 81 lat

Krystyna Essel 14.09 – 80 lat

Chrzty

Helena Maria Czopnik

ur. 27 października 2015 we Wrocławiu, chrzest: 24 lipca 2016 roku

Marceli Feliks Lewicki

ur. 14 sierpnia 2012 roku w Legnicy, chrzest: 7 sierpnia 2016 roku

Hanna Lea Bardorz

ur. 19 czerwca 2015 we Wrocławiu, chrzest: 14 sierpnia 2016 roku

Antonina Liliana Godlewska

ur. 26 maja 2016 we Wrocławiu, chrzest: 2 września 2016 roku

Konstanty Paweł Kamiński

ur. 18 sierpnia 2015 we Wrocławiu, chrzest: 18 września 2016 roku

Brian Chwaszcza

ur. 7 czerwca 2016 roku w Dublinie (Irlandia), chrzest: 23 października 2016 roku

Śluby

Adriana Łucja Maryjowska i Marek Matys, ślub 30 lipca 2016 roku

Karina Hübsch i Jarosław Wiśłocki, ślub 1 września 2016 roku

Powołani do wieczności

Anna Mosch urodzona 30 sierpnia 1961 roku w Wołowie,
zmarła 18 kwietnia br. w Dreźnie

śp. Jerzy Edmund Hübsch urodzony 2 lipca 1962 roku w Lubaniu,
zmarł 21 czerwca br. we Wrocławiu

śp. Matylda Kechter-Kotowska urodzona 26 grudnia 1929 roku w Oleszkowiczach,
zmarła 10 lipca br. w Wołowie

śp. Ella Rutkowska urodzona 5 kwietnia 1931 roku w Wilkowie,
zmarła 22 lipca br. we Wrocławiu

śp. Hieronim Pluszczyk urodzony 19 lipca 1920 roku w Siemianowicach Śląskich,
zmarł 20 sierpnia br. we Wrocławiu

śp. Olga Głowacka urodzona 18 lipca 1922 roku w Budach Koziębrodzkich,
zmarła 7 września br. we Wrocławiu

śp. Halina Wieniawska-Michalczyk urodzona 11 listopada 1947 roku w Kielcach,
zmarła 3 października br. we Wrocławiu

PARAFIA Ewangelicko-Augsburska
OPATRZNOŚCI BOŻEJ
we Wrocławiu

ul. Kazimierza Wielkiego 29
50-077 Wrocław
tel.: 71 34 34 730
faks: 71 37 23 748
wroclaw@luteranie.pl
wroclaw.luteranie.pl

Redakcja: **ks. Marcin Orawski, Daria Stolarska**
Korekta i skład: **Daria Stolarska**
Kącik dla dzieci: **Daria Stolarska**
Druk: Agencja Wydawnicza ARG1 www.argi.pl

KALENDARIUM LITURGICZNE

Hasło biblijne roku 2016: ***Jak matka pociesza syna, tak ja będę was pocieszał. Iz 66,13***

31 października: **Pamiętka Reformacji**. Tego dnia w 1517 r. ks. dr Marcin Luter, augustiański mnich i profesor uniwersytetu w Wittenberdze, przybił na drzwiach Kościoła Zamkowego 95 tez, które wzywały do dyskusji na temat odpustów. Wydarzenie zapoczątkowało szesnastowieczną Reformację Kościoła, której przywódcą stał się Luter. Tegoroczne święto inauguruje obchody jubileuszu 500-lecia Reformacji.

LISTOPAD

Hasło miesiąca: *Mamy więc słowo prorockie jeszcze bardziej potwierdzone, a wy dobrze czynicie, trzymając się go niby pochodni, świecącej w ciemnym miejscu, dopóki dzień nie zaświta i nie wszędzie jutrzeńka w waszych sercach. 1 P 1,19*

1 listopada: **Pamiętka Umarłych. Pamiętka Świętych Pańskich**

6 listopada: **3. niedziela przed końcem roku kościelnego**. Rozpoczyna się trzytygodniowy czas poświęcony sprawom ostatecznym

11 listopada: **Święto Odzyskania Niepodległości**

13 listopada: **przedostatnia niedziela roku kościelnego**

20 listopada: **Niedziela Wieczności** – poświęcona przemijaniu, śmierci i sprawom ostatecznym

27 listopada: **1. Niedziela Adwentu**. Początek roku kościelnego. Trwający cztery niedziele Adwent to czas liturgicznego oczekiwania na powtórne przyście Jezusa Chrystusa, a także okres przygotowań do świąt Narodzenia Pańskiego.

30 listopada: **Dzień apostoła Andrzeja**

GRUDZIEŃ

Hasło miesiąca: *Dusza moje oczekuje Pana, tęsknij niż stróż poranku. Psalm 130,6*

4 grudnia: **2. Niedziela Adwentu**

11 grudnia: **3. Niedziela Adwentu**

18 grudnia: **4. Niedziela Adwentu**

21 grudnia: **Dzień apostoła Tomasza**, zwanego Bliźniakiem. Zaśnął niedowiarstwem w zmartwychwstanie Jezusa, domagając się dotknięcia ran Zbawiciela.

24 grudnia: **Wigilia Narodzenia Pańskiego**. Liturgicznie należy do Adwentu, ale po zachodzie słońca przeżywana jest jako uroczyste przygotowanie do pamiętki przyścia Zbawiciela na świat.

25 grudnia: **1. Dzień Świąt Narodzenia Pańskiego**.

26 grudnia: **2. Dzień Świąt Narodzenia Pańskiego. Uroczystość św. Szczepana Męczennika**. Według Dziejów Apostolskich zginął męczeńsko około 36 roku ukamienowany przez społeczność żydowską w Jerozolimie.

28 grudnia: **Dzień niewinnych dzieci betlejemskich** – pamiętka rzezi dokonanej na rozkaz króla Heroda.

31 grudnia: **Zakończenie roku kalendarzowego**.

Wyblakłość

*Ostatnie miotąc śmiecie
na wiatr doczesnej jesieni,
zapomniany znalazł się talizman.
Sprzączka od paska, który
miał ongiś Orlando Furioso.
Radość niepełna, lata były
byłymi pozostają.*

Leon Krzemieniecki

